

SZABÁLYZÁS JAVASLAT

Az előzőleg bemutatott tapasztalatok és következtetések alapján teszünk javaslatokat egy szabályzási rendszer felépítésére, amely a kászoni népi építészeti örökség és faluképvédelmi törekvés folytatását lehetővé teheti.

Kategóriák

A Kászonban található hagyományos épületek igen nagy száma miatt, lehetetlenség a védelemre javasolt épületek teljes listájának összeállítása, vagy az egyes épületekre konkrétan vonatkozó javaslatok megfogalmazása. Sokkal inkább kategóriákra vonatkoztatott javaslatokat lehet tenni, amelyek az összes oda sorolható objektumra érvényesek.

Kétféle módon lehet ezen kategóriákat meghatározni. Az egyik azon a épület-típusokat jelenti (A, B, C, D, E), amelyek az épület régiségét és karakterisztikáit figyelembe véve meghatározhatóak. A másik mód a meghatározott pontozási rendszerből adódik, amely figyelembe veszi a porta értékét, állapotát, fontosságát. Az objektumok esetében az adatlapozandó és felmérésre javasolt épületek jelentenek kitüntetett kategóriákat.

A szabályzások minden épületre és objektumra érvényesek kell legyenek, a kijelölt objektumok pedig plusz védelmet kell élvezzenek.

Szintek

Megkülönböztethetőek különböző szintek, amelyeket figyelembe kell venni a szabályzás összeállításánál. Kell létezzenek olyan általános irányultságok, amelyek az egész falura érvényesek, és az egységes faluképet szolgálják. Egyes falurészek és utcák védelmét külön szabályzási előírások tudják elősegíteni, amelyek az utcáképre vonatkoznak. Az egyes porták szintjén is szükség van szabályokra, amely a telekformát, beosztást, funkciókat határozzák meg.

A házak és nagyobb gazdasági épületek esetében szükséges szabályozni azok átépítését, bővítését, felújítását, hogy a hagyományoknak megfelelőek maradjanak. A kisebb objektumok (kapuk, kutak, kemencék, ólak) esetében a felújítás és bontás okozhat inkább értékvesztést.

Az új épületek esetében meg kell határozni azon irányelveket, amelyek segíthetik az épület beilleszkedését a faluképbe, illetve a hagyományokhoz való hűségét.

Eszközök

Alapjában kétféle megközelítése van annak, hogy miként lehet kézben tartani a faluban történő építészeti megnyilvánulásokat. Az egyik a szabályzás, amely helyileg törvény értékű szabályok betartását kéri számon, különben büntetéseket ró ki, a másik pedig a

feltételes támogatás, azaz előnyök biztosítása, bizonyos feltételeknek való megfelelés esetén.

Szabályozni lehet a telek beépítési módját, a funkciókat, az épületek méretét, formáját, színét, az alkalmazott anyagokat és technológiákat. Támogatásokat lehet nyújtani anyagi segítség formájában, adókedvezményként, tervez és tanácsadás révén, konkrétan építőanyagok vagy munkaerő biztosításával is.

Bár megszokott a szabályoknak való kényszerű megfelelés, a segítségnyújtás sokkal emberibb megközelítés. Támogatások révén elősegíthető, hogy éppen abba az irányba történjen a falukép alakítása, amelyik szándék szerint ki van tűzve. Ugyanakkor jobb irányba ösztönzi az érintetteket, hiszen nem a szabályok áthágása, hanem a feltételeknek való megfelelés jelenti a törekvés tárgyát.

A példamutatás egy olyan további eszköz, amely igen jó hatással bír. Az emberek másolják egymást, ahogyan a szomszédok cselekszenek a házukkal, ők is hasonlóképpen szeretnék módosítani a sajátjukat. Ezért érdemes a pozitív példákat kiemelni, és segíteni az elterjedésüket.

Az építészek a maguk részéről ugyancsak segítséget tudnak nyújtani, hogy a rászoruló tulajdonosoknak szakmai tanácsokkal és tervekkel szolgáljanak, biztosítva számukra kedvezményeket abban az esetben, hogyha hagyományos módszereket használnak a felújításuk során.

Alkalmazni lehet játékos megközelítéseket is, versenyeket kitűzni, értékelve a legkarakterisztikusabb vagy a legszebben megőrzött épületeket. A pszichológiai tényezőnek igen nagy szerepe lehet a tulajdonos szándékainak vezetésében. Ezért nagyon fontos olyan előadások, kiállítások szervezése, amelyek nevelő hatással bírnak, és alakítják a helybeliek meglátását, illetve ízlését.

Partnerek

Kétségkívül a legfontosabb szereplő, aki tehetős a faluképre vonatkozó szabályrendszer működtetéséért, az a helyi Önkormányzat. A helyi PUG (Plan Urbanistic General - Általános Rendezési Terv) az a szabályzási keret, amely törvényes szinten határozza meg, miként lehet és miként nem szabad a faluban építeni. Ennek keretében, vagy ehhez csatolt mellékletek-kiegészítések formájában meg lehet határozni a népi építészetre és faluképvédelemre vonatkozó előírásokat.

A helyi épületek vagy kategóriák védettségét úgy a helyi Tanács, mint a Megyei Önkormányzat tudja szorgalmazni. Ugyanők tudnak támogatást is biztosítani megfelelő programok segítségével, a népi épületek hagyományőrző felújítása érdekében.

Az Építész személye az, amely a szakmaiságot tudja biztosítani. Elképzelhető az, hogy a tanácson belül legyen alkalmazva egy szabályzást kézben tartó építész, valamint együtt lehet működni külső építészekkel, akik a tervezést a kívánt módon látják el. Továbbá lehetséges bizonyos "tanácsadó építészek" meghívása, akiknek a feladata az engedélyezésre benyújtott tervek szakmai ellenőrzése, és megfelelő megoldások javasolása a környezet és hagyományoknak való megfelelés érdekében.

Nem utolsó sorban a leglényegesebb, hogy az épület Tulajdonosát is partnerként kell kezelni. Ő az, aki a karbantartásokat el kellene lássa, illetve aki kívánhat módosítani, bontani, építeni a saját telkén. Mindenki más akarata mellékes, hiszen a tulajdonos úgymint az akarát kívánja érvényesíteni.

Következtetések

A jelenlegi fázisban elkészített falufelmérések és tanulmányok eredményeit szükséges a továbbiakban átfogóan és összegző módon értékelni. Ennek alapján határozható meg a munka folytatásának módja, illetve készíthető elő egy szabályzás, amely a falukép és a hagyományos építészeti örökség védelmét, megőrzését szolgálja. Lényeges egy olyan programot megteremteni, amely a felsorolt partnerek együttműködésére alapoz, többféle megközelítést nyújt, és így hatékonyan védelmet tud nyújtani.

Egy végleges szabályzási javaslat ezen a szinten még nem állítható össze, hanem mérlegelni szükséges a különböző módszerek hatékonyságát, valamint egyeztetni szükséges az érintett partnerekkel a védelem és támogatások különböző lehetőségeiről. Egyetlen konkrétan megadott szabályzási javaslat leszűkítené a keretet, mintegy kizárná a további lehetőségeit egy hatékony faluképmegőrző stratégia kidolgozásának.

Ezen stratégia elő kell tudja segíteni, hogy a hagyományos építészeti elemek tulajdonosai a legátfogóbb lehetőségekkel bírjanak az értékeik megóvása érdekében. Ugyanakkor ennek a programnak tájékoztató és nevelő szerepe is kell legyen, formálva a falubeliek jó ízlését, és megértésükre adva azon előnyöket, amelyekkel egy hagyományőrző falukép bír, az egész település számára. Érdeemes, hogy ezen program a teljes megye szintjéig terjedjen, hisz akkor egy sokkal nagyobb léptékben érvényesül, ösztönözve újabb településeket a csatlakozásra, egész Székelyföld megszépülését célként követve.

Összeállította: **T. Kovács Áron**, építész